

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
REPORTS DE LA RECERCA A CATALUNYA
2003-2009
Tecnologies de la informació i de les comunicacions

Report coordinat per Antoni Olivé i Ramon

Aquest estudi ha comptat amb el suport i la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, i ha estat realitzat sota la direcció i cura de la Secretaria Científica i de l'Observatori de la Recerca de l'IEC.

© 2014, Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 2014

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

ISBN: 978-84-9965-201-6

DOI: 10.2436/15.0110.17

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de *Creative Commons*. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Sumari

Abreviacions	4
Resum	7
1. INTRODUCCIÓ	8
2. EL MARC ACADÈMIC DE LA RECERCA EN EL SECTOR TIC	9
2.1. Àrees de coneixement.....	9
2.2. Departaments universitaris i centres del CSIC	9
2.3. Personal docent i investigador	11
2.4. Centres i infraestructures de recerca vinculats a les administracions públiques .	14
2.5. Grups de recerca consolidats reconeguts	15
2.6. Graduats universitaris	17
2.7. Estudiants de doctorat.....	19
2.8. Resum del marc acadèmic	20
3. FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA RECERCA EN TIC A CATALUNYA	21
3.1. Fons de la Unió Europea	22
3.2. Fons del Pla Nacional de R+D+I.....	26
3.3. Plans de recerca de Catalunya	29
3.4. Resum del finançament públic de la recerca	30
4. RESULTATS CIENTÍFICS EN EL SECTOR TIC	32
4.1. Publicacions científiques	32
4.2. Tesis doctorals	37
4.3. Patents.....	38
4.4. Sexennis.....	39
4.5. Resum de l'àmbit dels resultats científics	41
5. CONCLUSIONS	43

Abreviacions

6PM	VI Programa Marc
7Bio	«Alimentació, agricultura i pesca, i biotecnologia»
7Csh	«Ciències socioeconòmiques i humanitats»
7Ene	«Energia»
7Esp	«Espai»
7Ict	«Tecnologies de la informació i les comunicacions»
7Ma	«Medi ambient»
7Nmp	«Nanotecnologies, materials i noves tecnologies de producció»
7Sal	«Salut»
7Seg	«Seguretat»
7Trs	«Transport»
€	euro
A&MP	Grup de Processament d'Arrays i Sistemes Multicanal. Array and Multichannel Processing Group
ACAP	Arquitectura de computadors d'altres prestacions
ACES	Control avançat de sistemes d'energia
AEDS	Automation engineering and decision support systems
AGAUR	Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca
AHA	Arquitectures hardware avançades
ALBCOM	Algorísmia, bioinformàtica, complexitat i mètodes formals
ALI	«Qualitat i seguretat alimentària»
ARCO	Microarquitectura i compiladors
ASI	Avaluació de seqüències d'imatges
BAMPLA	Disseny i avaluació de xarxes i serveis de banda ampla
BIOART	Anàlisi de biosenyals per a la rehabilitació i la teràpia
BIOSPIN	Biomedical signal processing and interpretation
BSC-CNS	Barcelona Supercomputing Center - Centre Nacional de Supercomputació
BSSAD	Intel-UPC Barcelona Systems and Servers Advanced Development
C4	Centre de Computació i Comunicacions de Catalunya
CANET	Centre d'Aplicacions de la Xarxa
CBA	Sistemes de comunicacions de banda ampla
CBEN	Centre de Recerca en Bioelectrònica i Nanobiociència
CCABA	Centre de Comunicacions Avançades de Banda Ampla
CCS	Codificació, compressió i seguretat
CD6	Centre de Desenvolupament de Sensors, Instrumentació i Sistemes
CEPBA	Centre Europeu de Paral·lelisme de Barcelona
CERCA	Centres de Recerca de Catalunya
CESCA	Centre de Supercomputació de Catalunya
CEU	catedràtic/a d'escola universitària
CGE	«Canvi global i ecosistemes»
CIC	Color in Context Group
CIRI	Centre de Recerca CEPBA-IBM
CISTIB	Centro de Investigación en Imagen Computacional y Tecnologías de Simulación en Biomedicina
CLiC	Centre de Llenguatge i Computació
CMC	Control, monitoritzat i comunicacions
CNEAI	Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora
COSEER	Control de sistemes elèctrics d'energia renovable
COXBA	Grup de Comunicacions Òptiques i Xarxes de Banda Ampla
CRAAX	Centre d'Arquitectures Avançades de Xarxes de Comunicacions
CRISES	Comerç electrònic segur

CSI	Comunicacions i sistemes intel·ligents
CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques
CTTC	Centre Tecnològic de Comunicacions de Catalunya
CU	catedràtic/a d'universitat
CV	«Ciències de la vida, genòmica i biotecnologia aplicades a la salut»
CVC	Centre de Visió per Computador
CVC-ADAS	Advanced driver assistance system based on computer vision
DAMA-UPC	Data management
DMAG	Distributed Multimedia Applications Group
DURSI	Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació
ECAS	Grup de Circuits i Sistemes Electrònics. Electronic Circuit and Systems Group
ENE	«Energia sostenible»
EPO	Oficina Europea de Patents
EURATOM	Comunitat Europea d'Energia Atòmica
GAEI	Grup d'Automàtica i Electrònica Industrial
GCD	Grup de Computació Distribuïda
GCSI	Grup de Circuits i Sistemes Integrats
GEMMA	Grup d'Enginyeria de Microones i Mil·limètriques Aplicat
GESSI	Grup de Recerca en Enginyeria del Software per als Sistemes d'Informació
GPI	Grup de Processament d'Imatge i Vídeo
GPLN	Grup de Processament del Llenguatge Natural
GRAF	Grup de Radiofreqüència
GREP	Grup de Recerca en Electrònica de Potència
GRSI	Grup de Recerca en Sistemes Intel·ligents
GTM	Grup de Tecnologies Mèdia
HIPICS	Grup de Recerca de Circuits i Sistemes Integrats d'Altes Prestacions
i2CAT	Internet i Innovació Digital a Catalunya
IBEC	Institut de Bioenginyeria de Catalunya
IG	Institut de Geomàtica
IiA	Institut d'Informàtica i Aplicacions
IMB-CNM	Institut de Microelectrònica de Barcelona - Centre Nacional de Microelectrònica
IN3	Internet Interdisciplinary Institute
INE	Institut Nacional d'Estadística
INVENES	Inventiones y diseños españoles
IRI	Institut de Robòtica i Informàtica Industrial
ISG	Grup de Seguretat de la Informació
IST	«Tecnologies per a la societat de la informació»
ITAKA	Tecnologies intel·ligents avançades per a la gestió del coneixement
JCR	Journal Citation Report
KISON	Kryptography and information security for open networks
LARCA	Laboratori d'Algorísmia Relacional, Complexitat i Aprenentatge
LOGISIM	Modelatge, simulació i optimització de sistemes logístics
M-2E	Materials electrònics i energia
M€	milió d'euros
MAPS	Gestió, polítiques de preus i serveis en xarxes de nova generació
MCIA	Grup d'Accionaments Elèctrics i Aplicacions Industrials
MIND	Micro-nanotecnologies i nanoscòpies per a dispositius electrònics i fotònics
MINOS	Microsystems and nanotechnologies for chemical analysis
MNT	Micro i nanotecnologies
MPEXPAR	Models de programació i entorns d'execució paral·lels
MPI	Modelització i processament de la informació
NEPHOS	Nanoelectronic and photonic systems
NETS	Grup de Recerca en Tecnologies i Estratègies de les Telecomunicacions

NMP	«Nanotecnologies, materials i producció»
OEPM	Oficina Espanyola de Patents i Marques
PDI	personal docent i investigador
PIMES	petites i mitjanes empreses
PM	Programa Marc
PYM	«Activitats de recerca per a petites i mitjanes empreses»
R+D	recerca i desenvolupament
R+D+I	recerca, desenvolupament i innovació
SAC	Sistemes avançats de control
SCI-E	Science Citation Index Expanded
SGR	suport als grups de recerca de Catalunya
SIC	Sistemes d'instrumentació i comunicacions
SIC-BIO	Bioelectrònica i nanobioenginyeria
SIR	Service and industrial robotics
SISBIO	Grup de Recerca de Senyals i Sistemes Biomèdics
SPCOMNAV	Grup de Processament del Senyal per Comunicacions i Navegació
STRING	Structure, indexation and graphical patterns in smart document imaging
SUR	Secretaria d'Universitats i Recerca
TALP	Centre de Tecnologies i Aplicacions del Llenguatge i la Parla
TEU	titular d'escola universitària
TIC	tecnologies de la informació i de les comunicacions
TU	titular d'universitat
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
UB	Universitat de Barcelona
UdG	Universitat de Girona
UdL	Universitat de Lleida
UE	Unió Europea
UOC	Universitat Oberta de Catalunya
UPC	Universitat Politècnica de Catalunya
UPF	Universitat Pompeu Fabra
URL	Universitat Ramon Llull
URV	Universitat Rovira i Virgili
UVic	Universitat de Vic
VICOROB	Visió per computador i robòtica
VIRVIG	Grup de Recerca en Visualització, Realitat Virtual i Interacció Gràfica
WICOM	Wireless communications
WICOMTEC	Grup de Recerca en Tecnologies i Comunicacions sense Fils
WNG	Wireless Networks Group (Grup de Xarxes sense Fils)
XaRTAP	Xarxa de Referència en Tècniques Avançades de la Producció

Resum

L'informe manté l'estructura, l'enfocament i la composició de l'àmbit d'estudi de les tecnologies de la informació i de les comunicacions (TIC) de la primera i la segona edició dels *Reports de la recerca a Catalunya*. No es tracta la recerca que es fa en l'àmbit de les empreses, a causa de la dificultat d'adquirir-ne dades suficientment fiables i comparables. Bàsicament, es vol conèixer quants recursos es van dedicar a la recerca acadèmica en el sector TIC durant el període 2003-2009 i els resultats que se'n van obtenir; la proporció d'aquests recursos i dels resultats obtinguts respecte a la totalitat dels sectors a Catalunya, i, finalment, la proporció dels recursos destinats, i dels resultats obtinguts, a la recerca acadèmica del sector TIC a Catalunya respecte d'Espanya o altres àmbits geogràfics. Al mateix temps, s'intenta veure l'evolució de les dades esmentades respecte al període 1996-2002. L'estudi es du a terme des de la perspectiva del nombre de persones dedicades a la recerca en les universitats i els centres de recerca, dels recursos públics destinats i, finalment, dels resultats de la recerca.

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe és la tercera edició del report «Tecnologies de la informació i les comunicacions» dels *Reports de la recerca a Catalunya*. La primera edició fou publicada l'any 1997 i va comprendre el període 1990-1995. La segona edició es va publicar l'any 2005 i va incloure el període 1996-2002. Aquesta edició analitza el període 2003-2009.

En aquest informe, s'hi ha intentat mantenir l'estructura i l'enfocament dels reports anteriors i, en particular, s'hi ha mantingut la composició del sector TIC indicada en aquells reports. Una diferència important respecte dels reports anteriors és que aquest se centra bàsicament en la recerca que es fa en àmbits acadèmics. No es tracta de cap manera de desmerèixer la recerca que es fa en les empreses, però és massa difícil d'obtenir, amb un esforç raonable, dades suficientment fiables, representatives i comparables de la recerca en aquest àmbit, i, per tant, s'ha optat per no tractar-lo.

S'ha intentat que les dades que es presenten en aquest report proporcionin alguns elements per respondre a les tres preguntes següents:

1. Quants recursos es van dedicar a la recerca acadèmica en el sector TIC durant el període 2003-2009 i quins són els resultats que se'n van obtenir?

2. Quina fou, en el període 2003-2009, la proporció dels recursos destinats (i dels resultats obtinguts) a la recerca acadèmica del sector TIC respecte de la totalitat dels sectors a Catalunya?

3. Quina fou, en el període 2003-2009, la proporció dels recursos destinats (i dels resultats obtinguts) a la recerca acadèmica del sector TIC a Catalunya respecte d'Espanya (o altres àmbits geogràfics)?

Adicionalment, per a cadascuna d'aquestes tres preguntes, s'ha intentat també veure com van evolucionar les dades esmentades respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002).

L'apartat 2 tracta de respondre a les preguntes anteriors des de la perspectiva del nombre de persones dedicades a la recerca en les universitats i els centres de recerca. L'apartat 3 ho fa des de la perspectiva dels recursos públics destinats a la recerca en les universitats i els centres de recerca. En l'apartat 4 es fa des de la perspectiva dels resultats de la recerca. Finalment, l'apartat 5 resumeix les conclusions del report.

2. EL MARC ACADÈMIC DE LA RECERCA EN EL SECTOR TIC

En aquest apartat es fa una breu presentació del nombre de persones dedicades a la recerca en el sector TIC en les universitats i els centres de recerca de Catalunya. També s'indica l'estructura organitzativa d'aquestes persones.

2.1. Àrees de coneixement

En l'entorn acadèmic espanyol, i especialment en el sector universitari públic, per analitzar un camp científic, i, en particular, per analitzar l'estructura organitzativa dels seus investigadors, és important identificar les àrees de coneixement relacionades amb el camp, enteses oficialment com a «camp del saber caracteritzats per l'homogeneïtat del seu objecte de coneixement, una tradició històrica comuna i l'existència de comunitats d'investigadors, nacionals o internacionals». El concepte *àrea de coneixement* ha anat perdent pes darrerament, però en el període estudiat (2003-2009) continuava mantenint tota la seva importància. En aquest report farem el mateix supòsit que en l'anterior i considerarem que el camp TIC comprèn les vuit àrees de coneixement indicades en la taula 2.1.

TAULA 2.1
Àrees de coneixement del sector TIC

Arquitectura i tecnologia de computadors
Ciències de la computació i intel·ligència artificial
Electrònica
Enginyeria de sistemes i automàtica
Enginyeria telemàtica
Llenguatges i sistemes informàtics
Tecnologia electrònica
Teoria del senyal i comunicacions

Font: Elaboració pròpia

2.2. Departaments universitaris i centres del CSIC

En la taula 2.2 es mostren els departaments de les universitats catalanes i els centres del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) a Catalunya que es considera que tenien un volum d'activitat significatiu en el sector TIC l'any 2009.

En l'elaboració d'aquesta taula, s'ha optat per partir dels departaments i centres identificats en el període anterior i introduir-hi els canvis que s'han observat fins a l'any 2009.

TAULA 2.2
Departaments universitaris i centres del CSIC en el sector TIC (2009)

Universitat de Barcelona (UB)
— Departament d'Electrònica
— Departament de Física Aplicada i Òptica
— Departament de Matemàtica Aplicada i Anàlisi
Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)
— Departament d'Arquitectura de Computadors i Sistemes Operatius
— Departament d'Enginyeria de la Informació i de les Comunicacions
— Departament d'Enginyeria Electrònica
— Departament de Ciències de la Computació
— Departament de Microelectrònica i Sistemes Electrònics
— Departament de Telecomunicació i Enginyeria de Sistemes
Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)
— Departament d'Arquitectura de Computadors
— Departament d'Enginyeria Electrònica
— Departament d'Enginyeria de Sistemes, Automàtica i Informàtica Industrial
— Departament de Llenguatges i Sistemes Informàtics
— Departament d'Enginyeria Telemàtica
— Departament de Teoria del Senyal i Comunicacions
— Departament d'Enginyeria de Serveis i Sistemes d'Informació
— Departament de Disseny i Programació de Sistemes Electrònics
Universitat Pompeu Fabra (UPF)
— Departament de Tecnologies de la Informació i les Comunicacions
Universitat de Lleida (UdL)
— Departament d'Informàtica i Enginyeria Industrial
Universitat de Girona (UdG)
— Departament d'Arquitectura i Tecnologia de Computadors
— Departament d'Enginyeria Elèctrica, Electrònica i Automàtica
— Departament d'Informàtica i Matemàtica Aplicada
Universitat Rovira i Virgili (URV)
— Departament d'Enginyeria Electrònica, Elèctrica i Automàtica
— Departament d'Enginyeria Informàtica i Matemàtiques
Universitat Oberta de Catalunya (UOC)
— Internet Interdisciplinary Institute (IN3)
— Estudis d'Informàtica, Multimèdia i Telecomunicació
Universitat Ramon Llull (URL)
— Departament d'Electrònica i Telecomunicacions
— Departament d'Informàtica i Telemàtica
— Departament de Comunicacions i Teoria del Senyal
— Departament de Tecnologies Audiovisuales
Universitat de Vic (UVic)
— Departament de Tecnologies Digitals i de la Informació
CSIC
— Institut de Microelectrònica de Barcelona - Centre Nacional de Microelectrònica (IMB-CNM)
— Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial (IIIA)
— Institut de Robòtica i Informàtica Industrial (IRI; CSIC-UPC)

Font: Elaboració pròpia.

2.3. Personal docent i investigador

En la taula 2.3 es mostra el total del personal docent i investigador (PDI) de les universitats públiques i del CSIC en el sector TIC i en total, en el curs 2008-2009 i, a efectes de comparació, en el curs 2001-2002. Aquest personal comprèn els funcionaris i els contractats, inclosos els professors associats, i tant els que treballen a temps complet com els que ho fan a temps parcial.

En el curs 2008-2009, el PDI de Catalunya en TIC estava format per un total de 1.288 persones, i constituïa el 8,33 % del total del PDI. Aquest percentatge supera en 0,5 punts el que hi havia en el curs 2001-2002. El PDI en TIC va augmentar en un 26,77 % entre el 2002 i el 2009. Aquest creixement és més de 7 punts superior al que hi hagué per a tot el professorat. Per tant, el creixement del PDI en TIC fou superior al global, la qual cosa implica que a Catalunya el pes relatiu del PDI en TIC respecte del global va augmentar.

TAULA 2.3
PDI a les universitats públiques i el CSIC

	<i>Àrees TIC</i>	<i>Total professorat</i>	<i>% TIC/total</i>
Curs 2008-2009	1.288	15.466	8,33
Curs 2001-2002	1.016	12.954	7,84
% Variació 2002-2009	26,77	19,39	

Font: Secretaria d'Universitats i Recerca (SUR) de la Generalitat de Catalunya.

En la taula 2.4 es mostren les dades anteriors detallades per àrees de coneixement. A efectes de comparació, s'inclou també la columna corresponent al curs 2002-2003. Sobta el creixement de més del 40 % en l'àrea de ciències de la computació i intel·ligència artificial (el doble de la mitjana) i l'estancament relatiu (6 % de creixement) de l'àrea d'enginyeria electrònica.

TAULA 2.4

PDI de les universitats públiques i el CSIC en el curs 2008-2009, per àrees de coneixement

Àrea de coneixement	2008-2009	2002-2003	% Variació
Arquitectura i tecnologia de computadors	238	208	14
Ciències de la computació i intel·ligència artificial	166	117	42
Electrònica	116	94	23
Enginyeria de sistemes i automàtica	130	111	17
Enginyeria telemàtica	82	62	32
Llenguatges i sistemes informàtics	210	172	22
Tecnologia electrònica	198	186	6
Teoria del senyal i comunicacions	148	126	17
Total	1.288	1.076	20

Font: Secretaria d'Universitats i Recerca (SUR) i CSIC.

Per conèixer-ne millor la distribució per institucions, en la taula 2.5 es presenta la distribució detallada del PDI per universitats i centres del CSIC l'any 2009. Es pot observar que la UPC tenia més de la meitat del PDI de les universitats públiques en les àrees TIC, cosa que és lògica per l'especialització d'aquesta universitat.

En la taula 2.5 també es mostra la variació respecte del 2003 de cada universitat. Cal destacar el creixement del 118 % de la UPF en el període 2003-2009 i l'estabilitat (5 %) de la universitat amb més PDI en TIC, la UPC.

TAULA 2.5

PDI de les universitats públiques i el CSIC l'any 2009, per àrees de coneixement i universitats

Àrea de coneixement	UB	UAB	UPC	UPF	URV	UdG	UdL	CSIC	Total
Arquitectura i tecnologia de computadors	2	49	108	15	11	44	9		238
Ciències de la computació i intel·ligència artificial	6	62	11	50	7		11	19	166
Electrònica	40	27	1					48	116
Enginyeria de sistemes i automàtica	1	16	58		12	32		11	130
Enginyeria telemàtica			56	26					82
Llenguatges i sistemes informàtics	9		141	3	5	39	13		210
Tecnologia electrònica	6	6	165		17		4		198
Teoria del senyal i comunicacions		13	121	13	1				148
Total (2009)	64	173	661	107	53	115	37	78	1288
Total (2003)	40	121	628	49	58	100	24	55	1075
% Variació	60	43	5	118	-9	15	54	42	20

Font: SUR i CSIC.

Nota: Per a l'any 2008-2009, s'han repetit les dades del 2007 del CSIC, que són les darreres disponibles.

La responsabilitat i la dedicació del PDI a les tasques investigadores depenen, en bona part, de la seva categoria. Per aquest motiu, és interessant la taula 2.6, en què es mostra el PDI de les universitats públiques en cada categoria a l'inici i al final de

l'interval temporal considerat en aquest informe. Entre altres coses, en la taula 2.6 es posa de manifest:

- L'aparició, en el període esmentat, de les categories d'agregat, lector i col·laborador permanent.
- La progressiva extinció de la categoria de titular d'escola universitària (TEU); el curs 2008-2009, la categoria amb més persones és la de titular d'universitat (TU).
- El pes considerable del PDI associat.

TAULA 2.6
PDI de les àrees TIC de les universitats públiques, per categories (2002-2003 i 2008-2009)

	2002-2003	2008-2009	% Variació
CU	80	111	38,75
TU	346	371	7,23
CEU	22	18	-18,18
Agregat	0	53	
TEU	136	90	-33,82
Col·laborador permanent	0	142	
Lector	0	50	
Associat	433	340	-21,48
Visitant	1	18	
Altres	2	17	
Total	1020	1210	18,63

Font: SUR. CU: catedràtic/a d'universitat; CEU: catedràtic/a d'escola universitària.

La taula 2.6 ajuda a precisar el nombre de PDI de les universitats públiques i del CSIC que es dedica a activitats de recerca en el sector TIC (a més de les de docència i de gestió). En principi, l'any 2009, aquest nombre és el total indicat a la taula menys els professors associats i més els investigadors del CSIC (78 persones). Se n'exclouen els professors associats de les universitats públiques perquè acostumen a tenir només responsabilitats docents. Per tant, podem concloure que el nombre de PDI dedicat a la recerca en el sector TIC el curs 2008-2009 fou de prop de 950 persones. No podem fer el mateix supòsit per al curs 2002-2003, perquè en aquella època hi havia molts associats a temps complet que també es dedicaven a tasques de recerca.

En la taula 2.7 es mostra el nombre de PDI funcionari, a final de l'any 2008, del sector TIC i de tots els sectors, en els àmbits català i espanyol. El percentatge del sector TIC respecte del total fou del 8,98 %, que és molt semblant al que s'indica en la taula

2.3 (que inclou tot el PDI de les universitats públiques i del CSIC). També mostra que el PDI funcionari català del sector TIC era el 15,07 % del total espanyol.

TAULA 2.7
PDI funcionari (2008)

	<i>Sector TIC</i>	<i>Tots els sectors</i>	<i>% TIC/total</i>
<i>Catalunya</i>	585	6.512	8,98
<i>Espanya</i>	3.883	47.734	8,13
<i>% Catalunya/Espanya</i>	15,07	13,64	

Font: Agraït, Nicolás; Poves, Alfredo. Informe sobre los resultados de las evaluaciones de la CNEAI. 2009.

2.4. Centres i infraestructures de recerca vinculats a les administracions públiques

En la taula 2.8 es mostren els centres i les infraestructures de recerca vinculats a les administracions públiques existents el 2009 en àrees que es poden considerar, en més o menys grau, àrees del sector TIC. Dels centres indicats a la taula, n'hi ha cinc que formen part dels Centres de Recerca de Catalunya (CERCA), que són centres participats per la Generalitat de Catalunya i dels quals n'hi ha un total de trenta-nou.

TAULA 2.8
Centres i infraestructures de recerca vinculats a les administracions públiques

Xarxa de Referència en Tècniques Avançades de la Producció (XaRTAP)
Barcelona Supercomputing Center - Centre Nacional de Supercomputació (BSC-CNS)
Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA)
Sala Blanca de l'IMB-CNM
Centre de Comunicacions Avançades de Banda Ampla (CCABA, UPC)
Centre de Desenvolupament de Sensors, Instrumentació i Sistemes (CD6, UPC)
Centre de Llenguatge i Computació (CLiC, UB)
Centre de Tecnologies i Aplicacions del Llenguatge i la Parla (TALP, UPC)
Centre de Desenvolupament Tecnològic de Sistemes d'Adquisició Remota i Tractament de la Informació (UPC)
Centre de Recerca en Bioelectrònica i Nanobiociència (CBEN, UB)
Centre de Computació i Comunicacions de Catalunya (C4, UPC)
Fundació CIM (UPC)
Centre Europeu de Paral·lelisme de Barcelona (CEPBA, UPC)
Centre de Recerca CEPBA-IBM (CIRI, UPC)
Centre d'Aplicacions de la Xarxa (CANET, UPC)
Centre de Realitat Virtual de Barcelona (UPC)
Institut d'Organització i Control de Sistemes Industrials (UPC)
Institut d'Informàtica i Aplicacions (IIiA, UdG)
Institut Universitari de l'Audiovisual (UPF)
Intel-UPC Barcelona Systems and Servers Advanced Development (BSSAD)
<i>Centres CERCA</i>
Centre Tecnològic de Telecomunicacions de Catalunya (CTTC)
Centre de Visió per Computador (CVC)
Internet i Innovació Digital a Catalunya (i2CAT)
Institut de Geomàtica (IG)
Institut de Bioenginyeria de Catalunya (IBEC)

Font: Elaboració pròpia.

2.5. Grups de recerca consolidats reconeguts

L'any 2009 hi va haver una convocatòria d'ajuts de suport als grups de recerca de Catalunya (SGR 2009) de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). En la taula 2.9 es mostra la relació dels 105 grups de recerca que es poden considerar del sector TIC i que es varen reconèixer. El nombre de grups reconeguts i els seus noms són un bon reflex de l'amplitud i diversitat temàtica de la recerca acadèmica en el sector TIC a Catalunya.

Aquests grups estan integrats per 1.880 persones, de les quals un 52 % són doctors. En la convocatòria del 2001, es van reconèixer grups integrats per un total de 946 persones.

TAULA 2.9
Grups de recerca consolidats en TIC (2009)

Grups	Total	Doctors
Distributed Multimedia Applications Group (DMAG)	11	6
Models de programació i entorns d'execució paral·lels (MPEXPAR)	44	18
Grup de Computació Distribuïda (GCD)	11	5
Sistemes de comunicacions de banda ampla (CBA)	12	9
Xarxes de computadors i sistemes distribuïts	20	9
Icarus	12	4
Data management (DAMA-UPC)	11	4
Visió per computador i robòtica (VICOROB)	57	19
Grup d'Arquitectura de Computadors i Sistemes Operatius	32	15
Comunicacions i sistemes intel·ligents (CSI)	42	10
Centre d'Arquitectures Avançades de Xarxes de Comunicacions (CRAAX)	9	5
Grup de Recerca en Robòtica Intel·ligent i Sistemes	10	7
Microarquitectura i compiladors (ARCO)	19	9
Arquitectura de computadors d'altres prestacions (ACAP)	30	19
Codificació, compressió i seguretat (CCS)	15	12
Visualització de volum i intel·ligència artificial	6	5
Centro de Investigación en Imagen Computacional y Tecnologías de Simulación en Biomedicina (CISTIB)	51	15
Recuperació de la informació i mineria de dades en la web	14	10
Grup de Reconeixement de Formes i d'Anàlisi d'Imatges	15	9
Lògica i programació	16	13
Avaluació de seqüències d'imatges (ASI)	18	6
Grup de Recerca en Enginyeria de Coneixement	18	9
Fusió d'informació per privadesa i presa de decisions / Information fusion for privacy and decision	5	3
Grup de Recerca en Tecnologia Musical	48	9
Color in Context Group (CIC)	16	6
Cognitive media technologies	8	2
Comerç electrònic segur (CRISES)	16	10
Structure, indexation and graphical patterns in smart document imaging (STRING)	16	5
Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial	43	26
K-riptography and information security for open networks (KISON)	10	5
Grup de Recerca en Sistemes Intel·ligents (GRSI)	14	5
Grupo de Inteligencia Artificial	9	4
Advanced driver assistance systems based on computer vision (CVC-ADAS)	17	6
Micro-nanotecnologies i nanoscòpies per a dispositius electrònics i fòtics (MIND)	22	13
Grup d'Enginyeria de Microones i Mil·limètriques Aplicat (GEMMA)	13	4
Enginyeria de dispositius micro i nanoelectrònics	24	11
Sistemes d'instrumentació i comunicacions (SIC)	27	11
Grup de Nanofabricació i propietats funcionals de nanoestructures	14	6
Materials electrònics i energia (M-2E)	24	14
Grup de Radiofreqüència (GRAF)	7	4
Processat de senyal intel·ligent per sistemes sensors en bioenginyeria	14	5
Grup de Circuits i Sistemes Integrats (GCSI)	16	5
Grup de Circuits i Sistemes Electrònics. Electronic Circuit and Systems Group (ECAS)	7	4
Modelatge, simulació i optimització de sistemes logístics (LOGISIM)	16	5
Automation engineering and decision support systems (AEDS)	37	18
Control avançat de sistemes d'energia (ACES)	19	10
Anàlisi de biosenyals per a la rehabilitació i la teràpia (BIOART)	8	4
Service and industrial robotics (SIR)	8	5
Sistemes avançats de control (SAC)	20	14
Grup d'Automàtica i Electrònica Industrial (GAEI)	19	13
Biomedical signal processing and interpretation (BIOSPIN)	11	6
Visió artificial i sistemes intel·ligents	26	11
Grup de Recerca de Senyals i Sistemes Biomèdics (SISBIO)	12	6
Grup de Robòtica	17	10
Grup de Seguretat de la Informació (ISG)	11	9
Disseny i avaluació de xarxes i serveis de banda ampla (BAMPLA)	16	12
Wireless Networks Group (Grup de Xarxes sense fils) (WNG)	12	6
Gestió, polítiques de i serveis en xarxes de nova generació (MAPS)	10	8
Grup de Recerca en Tecnologies i Estratègies de les Telecomunicacions (NETS)	12	6
Grup de Recerca en Visualització, Realitat Virtual i Interacció Gràfica (VIRVIG)	31	19
Laboratori d'Algorísmia Relacional, Complexitat i Aprenentatge (LARCA)	9	9
Grup d'Informàtica a l'Enginyeria	17	10
Tecnologies intel·ligents avançades per a la gestió del coneixement (ITAKA)	5	3
Algorísmia, bioinformàtica, complexitat i mètodes formals (ALBCOM)	32	24
Knowledge Engineering and Machine Learning Group (Grup d'Enginyeria del Coneixement i Aprenentatge Automàtic)	28	10

Grup de Recerca en Enginyeria del Software per als Sistemes d'Informació (GESSI)	17	6
Grup de Processament del Llenguatge Natural (GPLN)	33	20
Modelització i processament de la informació (MPI)	16	10
Gràfics i imatge	19	12
Grup de Recerca de Circuits i Sistemes Integrats d'Altes Prestacions (HIPICS)	15	7
Qualitat en electrònica: disseny de baix consum, test, verificació i tolerància a fallades	11	9
Grup de Transductors Químics	22	14
Compatibilitat electromagnètica en circuits integrats	3	3
Instrumentació electrònica i biomèdica	9	9
Micro i nanotecnologies (MNT)	35	22
Control de sistemes elèctrics d'energia renovable (COSEER)	19	10
Grup de Recerca en Electrònica de Potència (GREP)	7	4
Grup de Sistemes Sensors	8	5
Grup d'Accionaments Elèctrics i Aplicacions Industrials (MCIA)	17	11
Bioelectrònica i nanobioenginyeria (SIC-BIO)	34	12
Grup d'Instrumentació, Sensors i Interfícies	17	11
Arquitectures <i>hardware</i> avançades (AHA)	8	7
Grup de Dispositius de Potència	22	11
Nanoelectronic and photonic systems (NEPHOS)	22	10
Biomems	15	9
Micro i nanotecnologies (MNT)	25	21
Microsystems and nanotechnologies for chemical analysis (MINOS)	20	10
Grup de Tecnologies Mèdia (GTM)	18	7
Grup de Comunicacions Òptiques i Xarxes de Banda Ampla (COXBA)	18	11
VEU: Grup de Tractament de la Parla	13	12
Grup de Tecnologies de les Comunicacions Ràdio	16	10
Control, monitoritzat i comunicacions (CMC)	8	5
Grup de Recerca en Tecnologies i Comunicacions Sense Fils (WICOMTEC)	9	4
Grup de Fotònica	18	13
Grup de Xarxes de Comunicacions i Sistemes d'Accés Ràdio	21	8
Grup de Processament del Senyal per a Comunicacions i Navegació (SPCOMNAV)	5	4
Grup de Comunicacions sense Fils	10	5
Comunicacions mòbils	9	8
Grup de Processament d'Imatge i Vídeo (GPI)	22	9
Grup de Processament d'Arrays i Sistemes Multicanal / Array and Multichannel Processing Group (A&MP)	10	5
Àrea de Xarxes Òptiques	10	5
Grup de Processament del Senyal en Comunicacions	18	13
Wireless communications (WICOM)	4	4
Grup de Teledetecció, Antenes, Microones i Superconductivitat	52	26
Grup de Tractament del Senyal	7	4
Total (2009)	1.881	980
Total (2002)	946	

Font: Elaboració pròpia.

2.6. Graduats universitaris

En aquest informe es consideren graduats en el sector TIC aquells alumnes que han finalitzat estudis universitaris en els camps de la informàtica, les telecomunicacions i l'electrònica. Com que està focalitzat en la recerca, aquest treball se centra en els graduats de segon cicle, és a dir, en els titulats en enginyeries (informàtica, telecomunicació, electrònica i automàtica i electrònica industrial) TIC. No s'han pogut tenir en compte els titulats dels diversos màsters que han impartit les universitats.

En la taula 2.10 es mostra el nombre total de titulats en els sis anys del període 2003-2009. Els 7.698 titulats en àrees TIC de les universitats catalanes van ser el 7,05 % de tots els titulats. Aquest percentatge és superior en més d'1,2 punts al de l'àmbit espanyol. Per altra banda, els 7.698 titulats esmentats van ser el 18,34 % dels titulats en

àrees TIC per les universitats espanyoles. Aquest percentatge és superior en més de 3 punts al de totes les àrees.

TAULA 2.10
Titulats de segon cycle en estudis TIC (2003-2009)

	<i>Àrees TIC</i>	<i>Totes les àrees</i>	<i>% TIC/total</i>
Catalunya	7.698	109.257	7,05
Espanya	41.977	727.585	5,77
% Catalunya/Espanya	18,34	15,02	

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE).

En la taula 2.11 es mostra la variació en titulats TIC entre el 2002 i el 2009. La variació fou del 24,39 %, més de 3,5 punts superior a l'espanyola. El percentatge de titulats TIC per les universitats catalanes respecte de les espanyoles fou similar els dos anys analitzats (un 17 %).

TAULA 2.11
Titulats de segon cycle en estudis TIC (2002 i 2009)

	<i>2009</i>	<i>2002</i>	<i>% Variació</i>
Catalunya	1.066	857	24,39
Espanya	6.096	5.048	20,76
% Catalunya/Espanya	17,49	16,98	

Font: INE.

En la taula 2.12 es presenta la distribució dels titulats entre els anys 2003 i 2009 per universitats. S'hi han tingut en compte totes les universitats catalanes. Més de la meitat dels titulats en les àrees TIC en el període esmentat han estat de la UPC.

TAULA 2.12
Distribució de titulats en TIC de segon cycle a Catalunya, per universitats

Universitats	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UAB	134	144	138	113	172	154	164
UB	27	25	19	19	15	17	11
UdG	13	16	18	21	27	27	19
UdL			3	10	12	18	27
UOC	1	24	75	88	130	136	139
UPC	596	583	651	767	676	593	532
UPF	9	23	28	51	59	85	54
URL	174	154	108	51	108	101	98
URV	29	45	45	34	43	23	22
TIC Catalunya	983	1.014	1.085	1.154	1.242	1.154	1.066

Font: INE.

Nota: TIC inclou enginyeria d'automàtica i electrònica industrial, enginyeria electrònica, enginyeria informàtica i enginyeria de telecomunicacions.

Si es vol tenir una visió de conjunt del nombre total de graduats universitaris en l'àmbit TIC, cal tenir en compte també que anualment es gradua una quantitat lleugerament superior de titulats en enginyeries tècniques TIC. En la taula 2.13 es mostra el nombre total de graduats TIC (primer i segon cycle) i la seva relació amb el nombre total de graduats universitaris a Catalunya. No es tenen en compte els titulats dels diversos màsters que han impartit les universitats.

TAULA 2.13
Evolució de titulats totals (primer i segon cycle) TIC a Catalunya

Titulats	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
TIC	2.056	2.177	2.325	2.638	2.788	2.762	2.539	2.480
Total	31.995	31.130	30.116	29.496	27.996	27.345	26.823	27.852
Percentatge	6,40%	7,0%	7,7%	8,9%	10,0%	10,1%	9,5%	8,9%

Font: INE.

Nota: TIC inclou enginyeria d'automàtica i electrònica industrial, enginyeria electrònica, enginyeria informàtica, enginyeria de telecomunicacions, enginyeria tècnica d'informàtica de gestió, enginyeria tècnica d'informàtica de sistemes i enginyeria tècnica de telecomunicació.

2.7. Estudiants de doctorat

En la taula 2.14 es presenten les xifres d'estudiants de doctorat en el curs 2008-2009, per al conjunt de les àrees TIC i per a totes les àrees. També es mostren les mateixes dades per al curs 2001-2002. S'hi pot observar que entre el 2002 i el 2009 hi ha hagut un creixement de 98 estudiants, que representa un augment global del 19,3 %.

Aquest augment està en consonància amb l'observat en el nombre de titulats de segon cicle TIC (24,4 %). El pes de les àrees TIC sobre el total és del 6,61 %, que també està en consonància amb el pes dels titulats de segon cicle. Per altra banda, aquest pes representa un augment d'1,2 punts respecte del 2002.

TAULA 2.14
Estudiants de doctorat en universitats catalanes (2008-2009)

	<i>Àrees TIC</i>	<i>Totes les àrees</i>	<i>% TIC/total</i>
Curs 2008-2009	605	9.148	6,61
Curs 2001-2002	507	9.408	5,39
% Variació	19,33	-2,76	

Font: Elaboració pròpia, a partir de dades del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI).

2.8. Resum del marc acadèmic

Resumirem aquest apartat tractant de donar una resposta, des del marc acadèmic, a les preguntes indicades en la «Introducció».

1. Quants recursos es van dedicar a la recerca acadèmica en el sector TIC durant el període 2003-2009? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

De les dades presentades en aquest apartat, la que caracteritza millor el volum de recursos destinats a la recerca acadèmica és el nombre de PDI amb tasques de recerca que hi ha a les universitats públiques i els centres del CSIC. Aquest nombre fou de prop de 950 persones en el curs 2008-2009, desglossades per categories tal com es mostra en la taula 2.6.

És difícil saber l'evolució d'aquest nombre en l'interval entre el curs 2002-2003 i el 2008-2009. Si comptem tot el PDI (professors associats inclosos), llavors la variació fou del 18,63 %, tal com s'indica en la taula 2.6.

2. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels recursos destinats a la recerca acadèmica del sector TIC respecte de la totalitat dels sectors a Catalunya? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

A Catalunya, en el sector TIC, el PDI de les universitats públiques i el CSIC en el curs 2008-2009 fou el 8,33 % del total, tal com s'indica en la taula 2.3. La proporció

indicada (8,33 %) és relativament coherent amb el 8,9 % de titulats, l'any 2009, en el sector TIC respecte del total, com s'indica en la taula 2.13.

En el curs 2001-2002, aquesta proporció fou del 7,84 %, la qual cosa implica que hi hagué un augment del pes del sector TIC de prop del 0,5 %.

3. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels recursos destinats a la recerca acadèmica del sector TIC a Catalunya respecte d'Espanya (o altres àmbits geogràfics)? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

No es disposa de dades que permetin calcular la proporció del PDI en el sector TIC català respecte de l'espanyol. Si ens cenyim només al PDI funcionari, aquesta proporció fou del 15,1 % l'any 2008, tal com s'indica en la taula 2.7. Cal tenir en compte, però, que, com es mostra en la taula 2.6, el PDI funcionari és només un 50 %, aproximadament, de tot el PDI de les universitats públiques catalanes.

Aquesta proporció (15,1 %) no és gaire diferent de la de titulats de segon cicle indicada en la taula 2.11 (17,49 %). En la mateixa taula s'indica que la proporció de titulats de segon cicle fou del 16,98 % l'any 2002, la qual cosa suggereix que no hi ha hagut un canvi significatiu de la proporció en el període 2002-2009. Si tenim en compte tots els titulats, llavors la proporció, l'any 2009, fou del 19,45 %, una mica més gran que la del 2003, que fou del 18,11 %.

3. FINANÇAMENT PÚBLIC DE LA RECERCA EN TIC A CATALUNYA

En aquest apartat s'analitza el volum de recursos públics destinats a la recerca en el sector TIC, realitzada bàsicament en els grups acadèmics esmentats en l'apartat 2. A l'hora d'analitzar el finançament total de la recerca en l'àmbit públic, cal tenir en compte que el gruix més important correspon al salari dels professors i investigadors identificats en l'apartat 2 (en el cas dels professors que distribueixen el seu temps entre la docència i la recerca, caldria atribuir-hi un percentatge d'aquest salari). Per al finançament dels projectes de recerca específics, ens centrarem en els fons provinents de la Unió Europea (UE) i els del Pla Nacional de Recerca Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica (R+D+I), dels quals disposem d'un nombre suficient de dades comparables.

3.1. Fons de la Unió Europea

El principal instrument de la política comunitària europea de recerca i desenvolupament (R+D) són els programes marc de R+D. A continuació s'analitza la participació catalana en els dos programes marc que han estat vigents en el període d'aquest report.

3.1.1. VI Programa Marc¹

El VI Programa Marc (6PM) de la UE (2002-2006) va estar dotat amb un pressupost de 17.500 milions d'euros (M€) i es va estructurar a l'entorn de quatre eixos:

1. Concentració i integració de la recerca europea. Va estar dotat amb el 76,3 % del pressupost i constava de set prioritats temàtiques i una sèrie d'accions específiques.

2. Estructuració de l'espai europeu de recerca. Va estar dotat amb el 14,9 % del pressupost i, entre d'altres, comprenia l'estímul de la mobilitat del personal.

3. Enfortiment de les bases de l'espai europeu de recerca. Va estar dotat amb l'1,8 % del pressupost.

4. Comunitat Europea d'Energia Atòmica (EURATOM). Va estar dotat amb el 7,0 % del pressupost.

En total, Catalunya va participar en 950 projectes i va obtenir una subvenció de 221,5 M€, que fou un 24 % del total obtingut en l'àmbit espanyol. Aquest import representa un increment del 68 % respecte a la subvenció captada al llarg del 5PM i increments del 181,8 % i del 543,9 % en relació amb les subvencions obtingudes en el 4PM i el 3PM, respectivament.

En la figura 3.1 es mostra la distribució per àrees de la subvenció obtinguda per Catalunya en el 6PM. L'àrea que va obtenir més finançament fou la de «Tecnologies per a la societat de la informació» (IST), amb un total de 65,9 M€, seguida de «Ciències de la vida, genòmica i biotecnologia aplicades a la salut» (CV, 29,7 M€) i de «Nanotecnologies, materials i producció» (NMP, 24,6 M€). Després vénen les «Activitats de recerca per a petites i mitjanes empreses (PIMES)» (PYM, 17,4 M€) i les àrees de «Canvi global i ecosistemes» (CGE, 14,9 M€), «Qualitat i seguretat

1. La informació d'aquest apartat s'ha extret bàsicament de CENTRE D'ESTUDIS I ASSESSORAMENT METAL·LÚRGIC, *Participació catalana a l'R+D europea*, 2008.

alimentària» (ALI, 12,3 M€) i «Energia sostenible» (ENE, 9,1 M€). Aquestes set àrees van sumar el 83 % dels ajuts europeus captats per Catalunya en el 6PM.

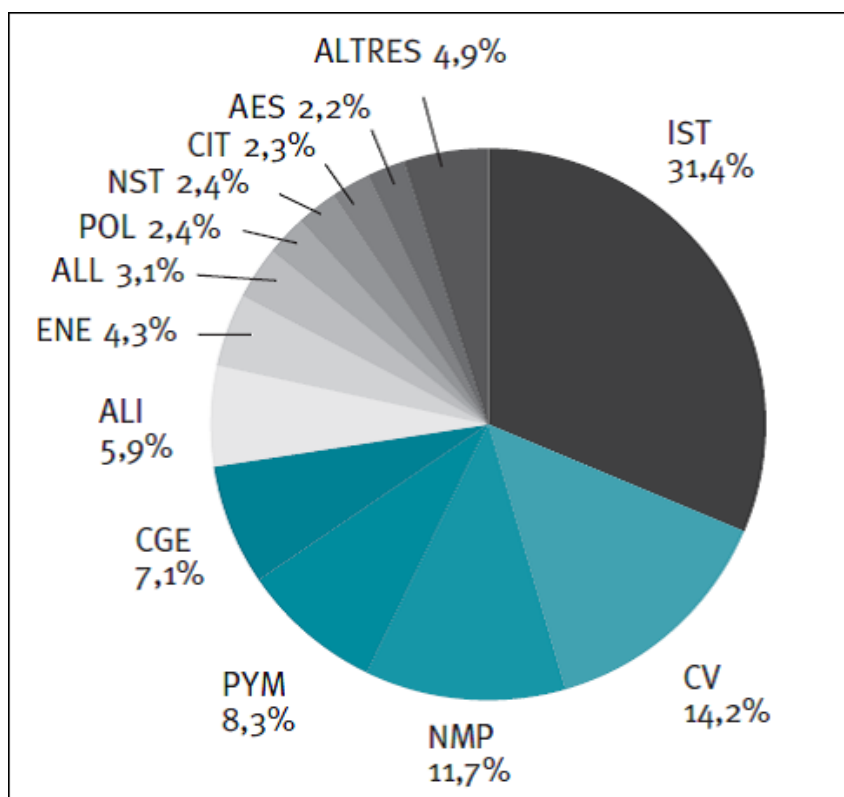

FIGURA 3.1. Distribució per àrees de la subvenció obtinguda per Catalunya en el 6PM.

La prioritats temàtica IST va tenir un pressupost global de 3.625 M€ en el 6PM. Les àrees cobertes foren: recerca aplicada orientada a grans reptes socials i econòmics; tecnologies de comunicacions, informàtica i *software*; components i micro sistemes; tecnologies del coneixement i de les interfícies, i tecnologies futures i emergents.²

La prioritats temàtica IST és la que va concentrar, amb diferència, els ajuts més grans a Catalunya procedents del 6PM: un total de 65,9 M€, que van representar un 26,2 % sobre el total estatal. Aquests ajuts van ser el 31,4 % dels ajuts totals obtinguts per entitats catalanes (sense tenir en compte ni recursos humans ni mobilitat), el 29,0 % en el cas d'Espanya. En la taula 3.1 es resumeixen aquestes dades.

2. EUROPEAN COMMISSION, *The Sixth Framework Programme*, 2002.

TAULA 3.1
Finançament de l'àrea IST en el 6PM (en M€)

	<i>IST</i>	<i>Totes les àrees</i>	<i>% IST/total</i>
Catalunya	65,9	209	31,40%
Espanya	251,6	866	29,00%
% Catalunya/Espanya	26,20%	24,10%	

Font: *Centre d'Estudis i Assessorament Metal·lúrgic. Participació catalana a l'R+D europea 2008.*

3.1.2. VII Programa Marc³

El 7PM (2007-2013) es va estructurar en quatre programes específics que corresponien als quatre objectius principals del programa:

1. «Cooperació»: centrat a estimular la cooperació transnacional i intensificar els vincles entre la indústria, les universitats i els centres de recerca. Aquest programa va representar gairebé les dues terceres parts del pressupost total del 7PM.

2. «Idees»: que perseguia l'enfortiment de la creativitat i l'excel·lència de la recerca europea en les fronteres del coneixement.

3. «Persones»: destinat a reforçar el potencial humà i la tecnologia a Europa.

4. «Capacitats»: centrat en l'enfortiment de les capacitats de recerca a tot Europa.

Catalunya va rebre un finançament de 240 M€ en els tres primers anys de vigència del 7PM (2007-2009). Això va representar un 28,8 % de la subvenció total aconseguida per Espanya i un 1,8 % de tot el finançament concedit a la UE.

Per programes, la subvenció rebuda a Catalunya en el període esmentat es va repartir de la manera següent:

- «Cooperació»: 164 M€ (68,2 % del total de projectes finançats).
- «Idees»: 44 M€ (5,8 % dels projectes).
- «Capacitats»: 19 M€ (16,5 % dels projectes).
- «Persones»: 12 M€ (9,6 % dels projectes).

3. La informació d'aquest apartat s'ha extret bàsicament de *Participació de Catalunya en convocatòries del 7è Programa Marc d'R+D de la UE: Període 2007-2009*, Fundació Institució Catalana de Suport a la Recerca, 2011.

El programa «Cooperació» constava de deu àrees temàtiques prioritàries: «Alimentació, agricultura i pesca, i biotecnologia» (7Bio); «Ciències socioeconòmiques i humanitats» (7Csh); «Energia» (7Ene); «Espai» (7Esp); «Tecnologies de la informació i les comunicacions» (7Ict); «Medi ambient» (7Ma); «Nanotecnologies, materials i noves tecnologies de producció» (7Nmp); «Salut» (7Sal); «Seguretat» (7Seg), i «Transport» (7Trs).

L'àrea 7Ict és la que va tenir un pressupost més gran en el període 2007-2013: 9.050 M€, un 17,9 % del pressupost global. La següen 7Sal, amb 6.100 M€ (12,1 %), i 7Nmp, amb 3.475 M€ (6,9 %).

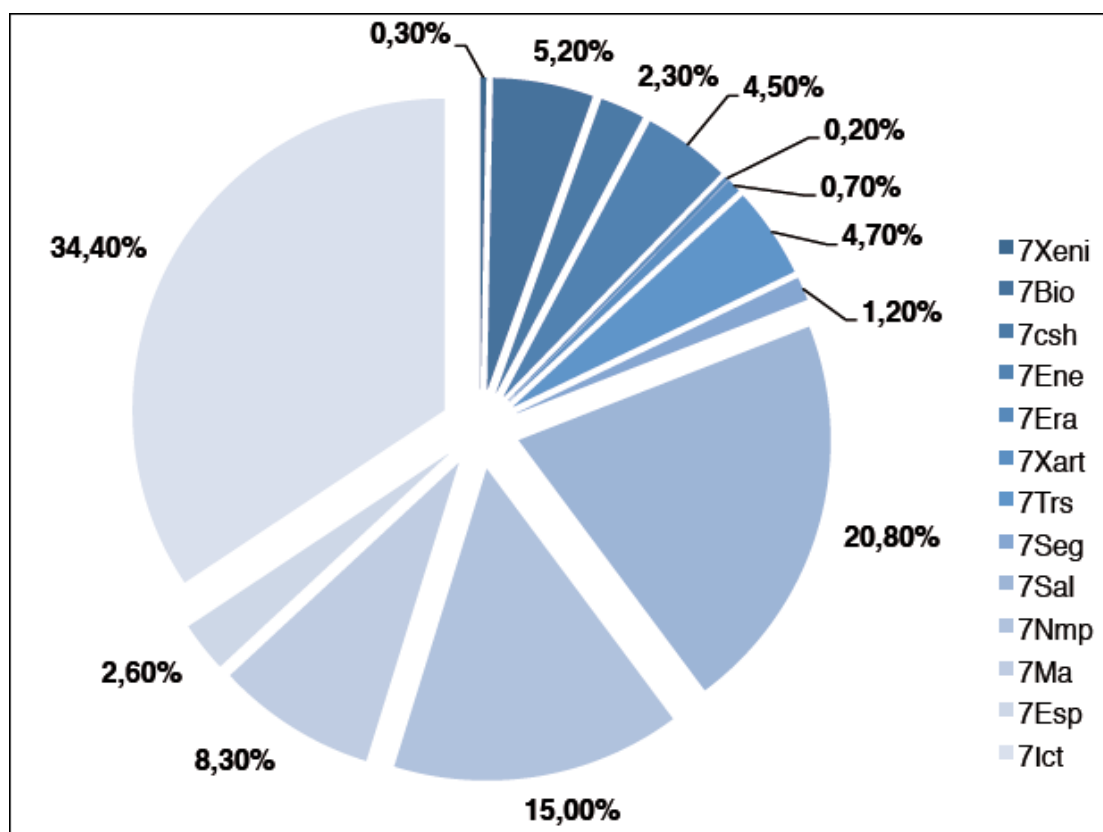

FIGURA 3.2. Distribució de la subvenció rebuda del programa «Cooperació», per àrees temàtiques.

En la figura 3.2 es mostra la distribució de la subvenció rebuda per àrees temàtiques. En destaquem que l'àrea 7Ict representa el 34,4 % del total de la subvenció rebuda per Catalunya (28 % del total de projectes finançats), que és el 31 % de la subvenció total espanyola i l'1,9 % de la subvenció total europea en aquesta àrea.

A efectes de comparació, indiquem que l'àrea 7Sal va tenir el 20,8 % del total de la subvenció rebuda per Catalunya, que és el 40 % de la subvenció total espanyola i l'1,9 % de la subvenció total europea en aquesta àrea.

En la taula 3.2 es mostra l'evolució temporal del finançament obtingut en TIC en el 4PM, 5PM, 6PM i el període 2007-2009 del 7PM. S'hi pot observar un creixement continuat al llarg dels quatre programes, tant en valor anual absolut com en el percentatge de Catalunya respecte d'Espanya. El total del finançament rebut en el període 2003-2009 fou d'uns 122 M€.

TAULA 3.2
Finançament del sector TIC en els PM (M€)

	<i>4PM</i>	<i>5PM</i>	<i>6PM</i>	<i>7PM</i>	<i>6PM + 7PM</i>
	<i>1994-1998</i>	<i>1998-2002</i>	<i>2002-2006</i>	<i>2007-2009</i>	<i>2003-2009</i>
Catalunya	40,3	50	65,9	56	121,9
Espanya	206,7	225	251,6	181	432,6
%Catalunya/Espanya	19,50	22,22	26,19	30,94	28,18

Font: *Participació de Catalunya en convocatòries del 7è Programa Marc d'R+D de la UE: Període 2007-2009*. Fundació Institució Catalana de Suport a la Recerca, 2011.

3.2. Fons del Pla Nacional de R+D+I

El principal instrument de la política espanyola de R+D són els plans nacionals de R+D+I. A continuació s'analitza la participació catalana en els tres plans que han estat vigents en el període d'aquest report.

3.2.1. Pla Nacional de R+D+I 2000-2003

Aquest pla es va configurar a partir de tres tipus d'àrees: d'investigació bàsica no orientada, científicotecnològiques i sectorials. Les àrees que, als efectes d'aquest report, es poden considerar incloses en el sector TIC són les següents:

- Tecnologies de la informació i comunicacions: inclou les prioritats de mobilitat més gran en les comunicacions, amplada de banda més gran, millora de l'accés a la informació de la xarxa i la seva gestió, sistemes de *software* més funcionals i flexibles i creixent rellevància dels subconjunts funcionals.

— Societat de la informació: inclou les prioritats d'educació i patrimoni cultural, serveis públics avançats, serveis de comerç electrònic per a l'empresa i telemedicina.

En la taula 3.3 es mostra el nombre de projectes subvencionats i les subvencions obtingudes en les dues àrees esmentades només durant l'any 2003. En l'àmbit català, la subvenció dels projectes TIC fou un 15,93 % de la de totes les àrees. Del total de la subvenció al sector TIC de Catalunya, 4.099.600 euros (€) van ser per a l'àrea de societat de la informació, i 11.020.900 €, per a l'àrea de tecnologies de la informació i comunicacions.

TAULA 3.3
Projectes i subvencions del Pla Nacional de R+D+I 2000-2003 (2003, en €)

	TIC		Total		% TIC/total	
	Projectes	Subvenció	Projectes	Subvenció	Projectes	Subvenció
Catalunya	189	15.120.500	1.289	94.935.700	14,66	15,93
Espanya	890	48.765.200	5.765	383.342.800	15,44	12,72
% Catalunya/Espanya	21,24	31,01	22,36	24,77		

Font: *Memoria de actividades de I+D+I*. Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología.

3.2.2. Pla Nacional de R+D+I 2004-2007

Les actuacions d'aquest pla es van realitzar mitjançant programes nacionals i accions estratègiques. Els programes nacionals que considerarem part del sector TIC en aquest report són tres:

- Tecnologia de Serveis de la Societat de la Informació
- Tecnologia Electrònica i de Comunicacions
- Tecnologies Informàtiques.

També considerarem part del sector TIC l'acció estratègica «Seguretat i confiança en els sistemes d'informació, les comunicacions i els serveis de la societat de la informació».

En la taula 3.4 es mostra el nombre de projectes subvencionats i les subvencions obtingudes durant el període 2004-2007 en els programes i l'acció estratègica esmentats. En l'àmbit català, la subvenció dels projectes TIC fou un 14,32 % de la de totes les àrees.

El desglossament per als quatre conceptes indicats anteriorment és el següent:

- Tecnologia de Serveis de la Societat de la Informació: 36.338.930 €.
- Tecnologia Electrònica i de Comunicacions: 42.057.100 €.
- Tecnologies Informàtiques: 23.751.910 €.
- «Seguretat i confiança en els sistemes d'informació, les comunicacions i els serveis de la societat de la informació»: 1.779.000 €.

TAULA 3.4
Projectes i subvencions del Pla Nacional de R+D+I 2004-2007

	TIC		Total		% TIC/total	
	Projectes	Subvenció	Projectes	Subvenció	Projectes	Subvenció
Catalunya	659	103.926.940	5.727	725.603.560	11,51	14,32
Espanya	3.162	482.463.350	26.504	3.181.629.110	11,93	15,16
% Catalunya/Espanya	20,84	21,54	21,61	22,81		

Font: *Memoria de actividades de I+D+I*. Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología.

3.2.3. Pla Nacional de R+D+I 2008-2011

En aquest report considerarem com a part del sector TIC els dos programes nacionals següents del pla:

- Tecnologia Electrònica i de Comunicacions
- Tecnologies Informàtiques.

En la taula 3.5 es resumeix el nombre de projectes subvencionats i les subvencions obtingudes durant el període 2008-2009 d'aquest pla en els programes esmentats. En l'àmbit català, la subvenció dels projectes TIC fou un 7,64 % de la de totes les àrees, cosa que representa una disminució significativa respecte dels plans anteriors.

El desglossament per als dos programes indicats anteriorment és:

- Tecnologia Electrònica i de Comunicacions: 10.661.851 €.
- Tecnologies Informàtiques: 5.219.016 €.

TAULA 3.5
Projectes i subvencions del Pla Nacional de R+D+I 2008-2011 (2008-2009)

	TIC		Total		% TIC/total	
	Projectes	Subvenció	Projectes	Subvenció	Projectes	Subvenció
Catalunya	114	15.880.867	1.595	207.961.407	7,15	7,64
Espanya	302	43.030.988	7.464	862.840.759	4,05	4,99
% Catalunya/Espanya	37,75	36,91	21,37	24,1		

Font: *Memoria de actividades de I+D+I*. Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología.

En la taula 3.6 es resumeix l'evolució temporal del finançament via plans nacionals de la recerca TIC i la proporció amb el total espanyol. El total del finançament rebut en el període 2003-2009 fou d'uns 135 M€.

TAULA 3.6
Evolució del finançament del sector TIC en els plans nacionals de R+D+I

	2000-2002	2003	2004-2007	2008-2009	Total 2003-2009
Catalunya	27.653.329	15.120.500	103.926.940	15.880.867	134.928.307
Espanya	106.536.300	48.765.200	482.463.350	43.030.988	574.259.538
% Catalunya/Espanya	25,96	31,01	21,54	36,91	23,5

Font: *Memoria de actividades de I+D+I*. Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología.

3.3. Plans de recerca de Catalunya

El principal instrument de la política catalana de recerca són els plans de recerca. A continuació s'analitza la presència del sector TIC en els dos plans que han estat vigents en el període d'aquest report.

3.3.1. III Pla de Recerca (2001-2004)

Les actuacions del III Pla de Recerca es van estructurar en cinc programes horitzontals: Recursos Humans, Centres de Recerca, Infraestructura de Recerca, Cooperació Internacional i Transferència de Tecnologia.

Per a la gestió del III Pla de Recerca, es van considerar dos tipus d'àrees de gestió: l'Àrea del Progrés General del Coneixement i una sèrie d'Àrees Concertades. Una d'aquestes àrees fou societat de la informació, amb les línies d'actuació següents:

- Sistemes d'informació.
- Xarxes de comunicacions. Seguretat.
- Generació de continguts.
- Tecnologia de la parla.
- Supercomputació.
- Optoelectrònica.
- Microelectrònica.

- Nanotecnologies.
- Radiofreqüència.
- Teledetecció i geomàtica.
- Gestió de serveis públics.

No es disposa de dades detallades del finançament que es va destinar a l'àrea de societat de la informació. En molts casos, aquest finançament es va destinar a enfortir el marc acadèmic (recursos humans, centres de recerca, etc.) indicat en l'apartat anterior.

3.3.2. IV Pla de Recerca i Innovació (2005-2008)

Aquest pla (que es va prorrogar fins a l'any 2009) es va estructurar en actuacions transversals i actuacions complementàries. Les primeres van incloure els programes de Suport a la Recerca, Personal de Recerca, Centres i Infraestructures de Recerca, Suport a la Transferència de Tecnologia i Coneixement, Foment de la Innovació i Suport Financer. Les actuacions complementàries van incloure els programes de Mobilitat, Cooperació i Internacionalització; Foment i Comunicació de la Cultura Científica i Tecnològica; Foment de l'Emprenedoria; Foment de la Innovació en l'Administració, i Coordinació i Atracció de Recursos Estatals i Europeus.

En el pla, les TIC també van ser considerades una de les línies prioritàries. El pla va destacar les tecnologies de banda ampla, les comunicacions òptiques, les noves aplicacions mòbils, els protocols de seguretat informàtica, l'*e-business* i l'*e-learning*, com a camps de coneixement clau per als sectors productius i per al seu efecte en la societat.

No es disposa de dades prou detallades per conèixer el finançament que es va destinar a la línia prioritària de les TIC. En molts casos, aquest finançament es va destinar a enfortir el marc acadèmic (recursos humans, centres de recerca, etc.) indicat en l'apartat anterior.

3.4. Resum del finançament públic de la recerca

Resumirem aquest apartat tractant de donar una resposta, des del marc del finançament públic, a les preguntes indicades en la «Introducció».

1. Quants recursos es van dedicar a la recerca acadèmica en el sector TIC durant el període 2003-2009? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

De les dades de finançament públic presentades en aquest apartat, les dues que caracteritzen millor el volum de recursos destinats a la recerca acadèmica són les següents:

— Mitjançant els PM de la UE, Catalunya va obtenir un total d'uns 122 M€ per a projectes del sector TIC durant el període 2003-2009.

— Mitjançant els plans nacionals de R+D+I, Catalunya va obtenir uns 135 M€ per a projectes del sector TIC durant el període 2003-2009.

Respecte del període anterior, els canvis en aquestes dades han estat els següents:

— Mitjançant els PM, Catalunya va obtenir prop de 90 M€ en els set anys del període 1995-2002. Per tant, hi ha hagut un augment aproximat de 32 M€. La mitjana anual entre el 2003 i el 2009 és superior en un 54,8 % a la mitjana d'entre el 1995 i el 2002.

— Mitjançant els plans nacionals de R+D+I, Catalunya va obtenir prop de 25 M€ per a projectes del sector TIC durant el període 1996-2001.⁴ Per tant, s'observa un augment aproximat de 110 M€. La mitjana anual entre el 2003 i el 2009 és superior en un 380 % a la mitjana d'entre el 1996 i el 2001.

2. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels recursos destinats a la recerca acadèmica del sector TIC respecte de la totalitat dels sectors a Catalunya? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

En el període 2003-2009, el finançament obtingut via PM per a projectes del sector TIC fou el 28 % de l'obtingut per totes les àrees.

En el període 2003-2009, el finançament obtingut via plans nacionals per a projectes del sector TIC fou el 13 % de l'obtingut per totes les àrees.

3. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels recursos destinats a la recerca acadèmica del sector TIC a Catalunya respecte d'Espanya (o altres àmbits geogràfics)? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

4. «Tecnologies de la informació i de les comunicacions», a *Reports de la recerca a Catalunya: 1996-2002*.

En el període 2003-2009, el finançament obtingut per Catalunya via PM per a projectes del sector TIC fou el 28 % de l'obtingut per Espanya. En el període 1995-2002, aquesta proporció fou del 21 %.

En el període 2003-2009, el finançament obtingut per Catalunya via plans nacionals per a projectes del sector TIC fou el 23 % del total espanyol. En el període 2000-2002, aquesta proporció fou del 25,96 %.

4. RESULTATS CIENTÍFICS EN EL SECTOR TIC

En aquest apartat s'analitzen els resultats de la recerca del sector TIC consistents en publicacions, tesis doctorals i patents. Es presenta també una anàlisi dels sexennis dels professors funcionaris catalans, que serveix com a indicador addicional de l'activitat investigadora realitzada.

4.1. *Publicacions científiques*

Per analitzar les publicacions realitzades pels investigadors catalans, ens hem basat en la base de dades *Science Citation Index Expanded* (SCI-E). En aquesta base de dades, les revistes es classifiquen en categories. Hem considerat que les categories⁵ que es poden fer correspondre amb el sector TIC són les onze indicades en la taula 4.1, que s'han agrupat en quatre grans apartats: automàtica, sistemes de control i robòtica; informàtica; enginyeria elèctrica i electrònica,⁶ i telecomunicacions.

5. La descripció detallada de les categories es pot trobar a <http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/scope/scie/>.

6. La categoria «Engineering, electrical & electronic» inclou revistes que no són estrictament d'enginyeria electrònica.

TAULA 4.1
Categories TIC del Science Citation Index Expanded

<i>Automàtica, sistemes de control i robòtica</i>
«Automation & control systems»
«Robotics»
<i>Informàtica</i>
«Computer science, artificial intelligence»
«Computer science, cybernetics»
«Computer science, hardware & architecture »
«Computer science, information systems»
«Computer science, interdisciplinary applications»
«Computer science, software engineering»
«Computer science, theory & methods»
<i>Enginyeria elèctrica i electrònica</i>
«Engineering, electrical & electronic»
<i>Telecomunicacions</i>
«Telecommunications»

Font: Elaboració pròpia

En la taula 4.2 es mostra el total d'articles (en l'àmbit català, espanyol i mundial) publicats en els sis anys del període 2003-2009, per a cadascun dels quatre apartats mencionats, en revistes incloses en el *Journal Citation Report* (JCR) de l'any 2009. En cada apartat, s'indica també el percentatge de la producció catalana respecte de l'espanyola i la mundial. Com es pot veure, els articles publicats pels investigadors catalans en el sector TIC són de prop del 21-27 % del total espanyol i del 0,7-1 % del total mundial. En la taula 4.2 es mostra també el total dels quatre apartats, malgrat que hi ha revistes que es classifiquen en més d'un apartat i, per altra banda, l'apartat d'enginyeria elèctrica i electrònica conté revistes que —estrictament parlant— no són del sector TIC.

TAULA 4.2
Articles publicats en les revistes incloses en el Science Citation Index Expanded

Apartat	Catalunya	Espanya	Món	% Catalunya/ Espanya	% Catalunya/ món
Automàtica, sistemes de control i robòtica	278	1.297	36.061	21,43	0,77
Informàtica	1.825	7.669	181.013	23,8	1,01
Enginyeria elèctrica i electrònica	1.806	6.742	225.621	26,79	0,8
Telecomunicacions	348	1.330	49.072	26,17	0,71
Total sector TIC	4.257	17.038	491.767	24,99	0,87

Font: Elaboració pròpia a partir de l'SCI-E.

Les figures 4.1-4.4 mostren l'evolució en el període 2002-2009 del nombre d'articles publicats en cadascun dels quatre apartats, prenent com a base 100 el nombre d'articles publicats l'any 2002.

En automàtica, sistemes de control i robòtica (figura 4.1), s'hi observa un creixement continuat a partir del 2005 en tots tres àmbits geogràfics, però notablement més gran en l'àmbit català.

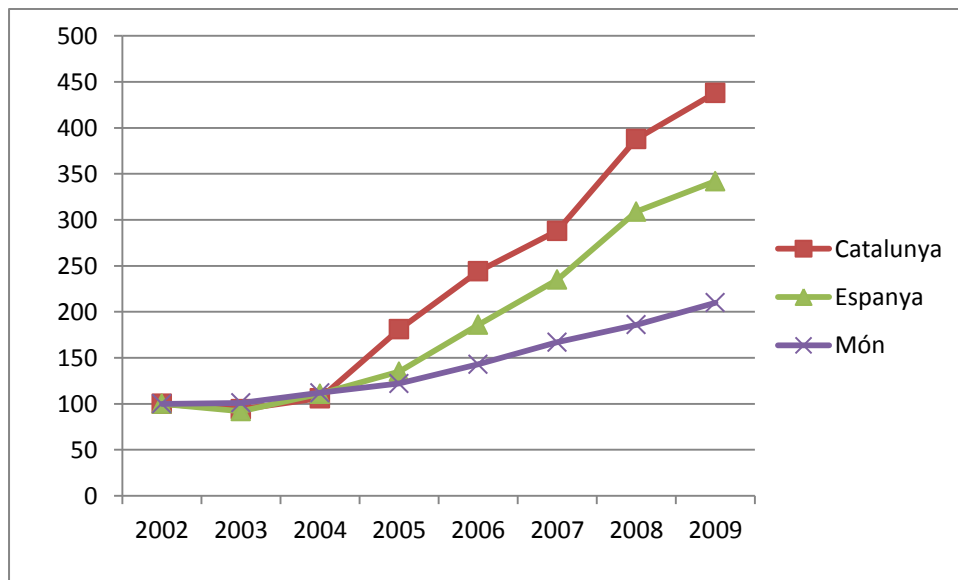

FIGURA 4.1. Evolució del nombre d'articles per any: automàtica, sistemes de control i robòtica.

En informàtica (figura 4.2), s'hi observa un creixement continuat durant tot el període en tots tres àmbits geogràfics, amb una evolució molt similar en els àmbits català i espanyol, que ha estat superior a la mundial.

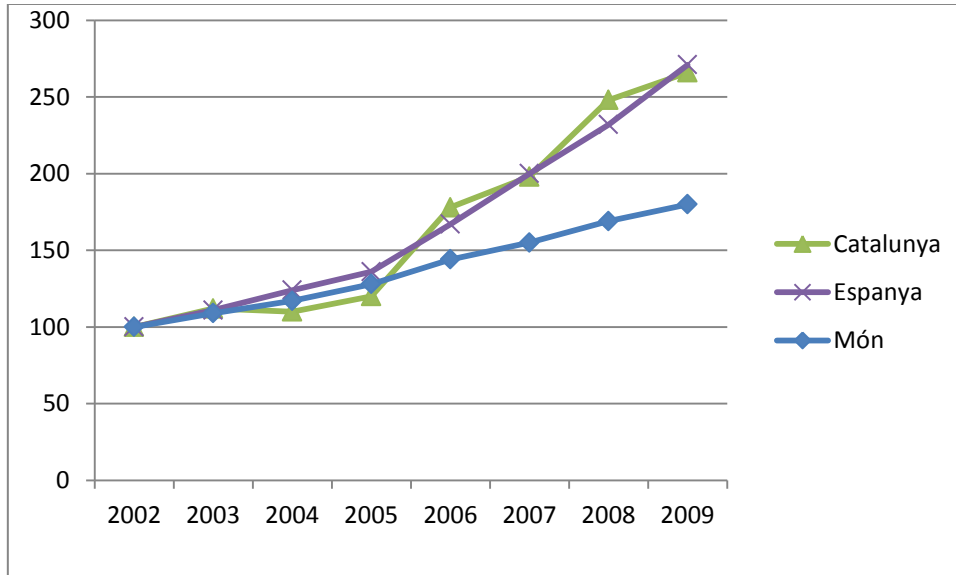

FIGURA 4.2. Evolució del nombre d'articles per any: informàtica.

En enginyeria elèctrica i electrònica (figura 4.3), s'hi observa un creixement continuat durant tot el període en tots tres àmbits geogràfics, però notablement més gran en l'àmbit català.

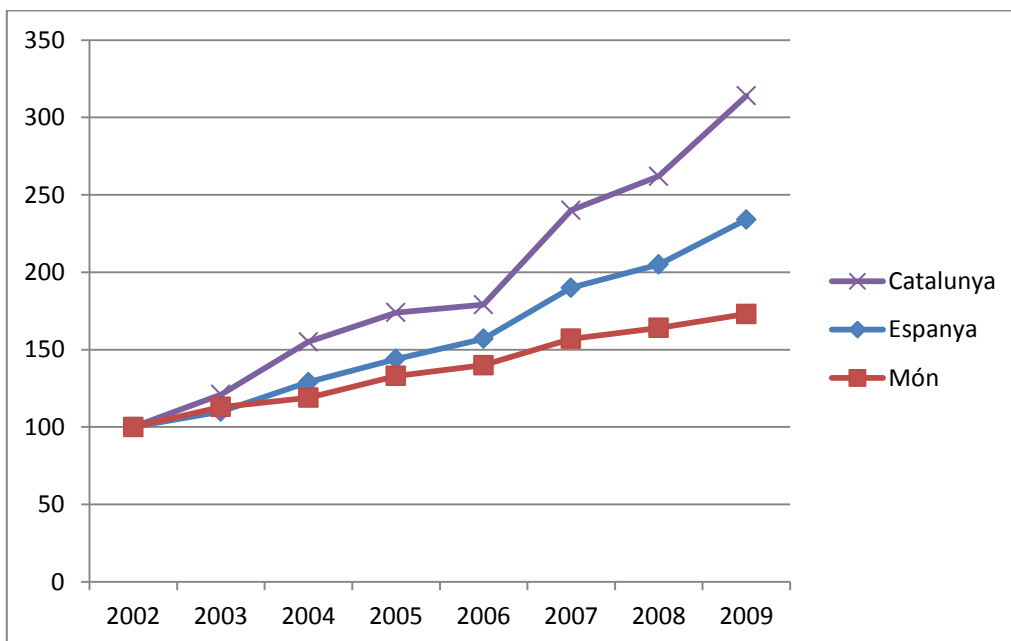

FIGURA 4.3. Evolució del nombre d'articles per any: enginyeria elèctrica i electrònica.

Finalment, en telecomunicacions (figura 4.4), s'hi observa un creixement continuat durant tot el període en tots tres àmbits geogràfics, i també notablement més gran en l'àmbit català.

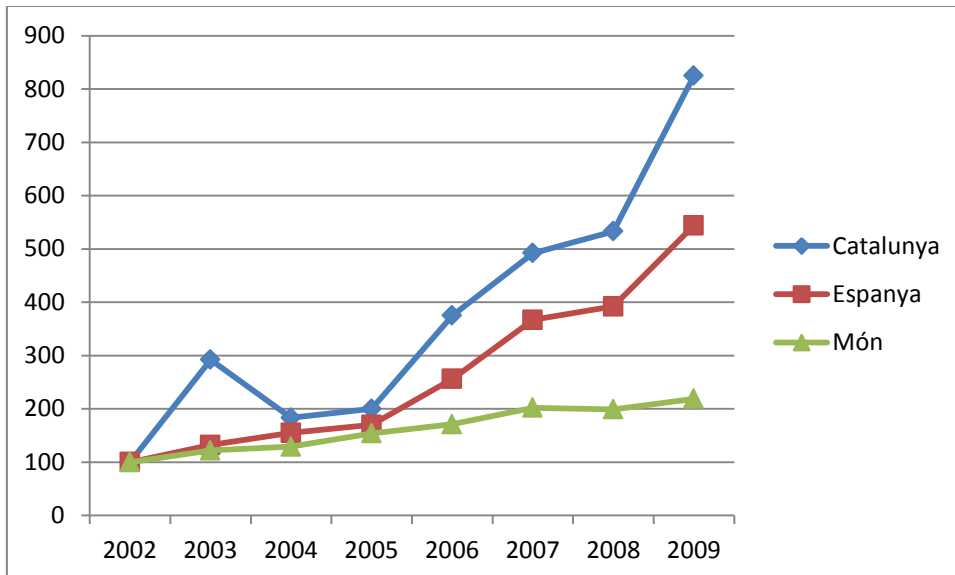

FIGURA 4.4. Evolució del nombre d'articles per any: telecomunicacions.

En la taula 4.3 es mostra un índex de les citacions fetes dels articles, per a cada apartat, en l'àmbit català, espanyol i mundial. L'índex s'obté dividint les citacions fetes en el període 2003-2011 d'articles publicats entre el 2003 i el 2009 pel nombre d'articles publicats entre el 2003 i el 2009. El valor més alt d'aquest índex a Catalunya correspon a automàtica, sistemes de control i robòtica, i fou d'11,98. Aquest valor és el resultat de dividir les 3.322 citacions fetes entre els anys 2003 i 2011 dels 278 articles publicats entre el 2003 i el 2009. En general, l'índex català és força superior a l'espanyol. En canvi, l'índex és inferior al mundial en informàtica i en telecomunicacions.

TAULA 4.3
Índex de citacions (2003-2011) dels articles publicats entre el 2003 i el 2009

<i>Apartat</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Espanya</i>	<i>Món</i>	
Automàtica, sistemes de control i robòtica	11,98	9,19	8,87	3.331
Informàtica	7,72	7,28	8,34	14.089
Enginyeria elèctrica i electrònica	9,77	8,79	8,35	17.646
Telecomunicacions	6,55	5,62	7,1	2.281
Total	8,77	7,89	8,26	37.347

Font: Elaboració pròpia a partir de l'SCI-E.

4.2. Tesis doctorals

En la taula 4.4 es mostra el nombre de tesis doctorals en les àrees TIC llegides entre els cursos 2002-2003 i 2008-2009 a Catalunya i a Espanya. La font de les dades és l'INE, i corresponen als estudis que es classifiquen com a enginyeria d'automàtica i electrònica industrial, enginyeria de telecomunicacions, enginyeria electrònica i enginyeria informàtica. Es pot veure que, en el període esmentat, el 5,85 % de les tesis que es van llegir a Catalunya són de les àrees TIC: representen el 23 % de les tesis llegides a Espanya en les mateixes àrees. Destaca l'alt percentatge de les tesis d'enginyeria electrònica (el 43,3 % del total espanyol).

TAULA 4.4
Tesis doctorals llegides entre els cursos 2002-2003 i 2008-2009

	<i>Automàtica i electrònica industrial</i>	<i>Telecomunicacions</i>	<i>Electrònica</i>	<i>Informàtica</i>	<i>Àrees TIC</i>	<i>Totes les àrees</i>	<i>%TIC/ total</i>
<i>Catalunya</i>	14	168	97	280	559	9.557	5,85
<i>Espanya</i>	97	735	224	1.379	2.435	52.071	4,68
<i>% Catalunya/ Espanya</i>	14,43	22,86	43,3	20,3	22,96	18,35	

Font: INE

En la taula 4.5 es mostra la distribució per universitats de les tesis doctorals llegides. La universitat on s'han llegit més tesis del sector TIC ha estat la UPC, amb un 62 % del total, seguida de la UAB, amb un 12 % del total.

TAULA 4.5
Tesis doctorals llegides, per universitats i àrees, entre 2002-2003 i 2008-2009

<i>Universitat</i>	<i>Automàtica i electrònica industrial</i>	<i>Telecomunicacions</i>	<i>Electrònica</i>	<i>Informàtica</i>	<i>Total</i>
UAB		4	13	53	70
UB		1	1	5	7
UdG	3	5	8	17	33
UdL				10	10
UOC		1		5	6
UPC	5	140	49	150	344
UPF		1		29	30
URL	1	14	15	9	39
URV	5	2	11	2	20
Total	14	168	97	280	559

Font: INE.

4.3. Patents

En la taula 4.6 es mostren les patents concedides a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques (OEPM), entre els anys 2003 i 2009, agrupades en els camps de la informàtica, l'electrònica i les telecomunicacions. Es pot veure que, en el període esmentat, aproximadament el 25 % de les patents concedides en els camps esmentats provenen d'empreses o institucions catalanes.

TAULA 4.6
Patents concedides a l'OEPM (2003-2009)

	<i>Informàtica</i>	<i>Electrònica</i>	<i>Telecomunicacions</i>	<i>Total</i>
<i>Catalunya</i>	74	256	100	430
<i>Espanya</i>	333	893	502	1.728
<i>% Catalunya/Espanya</i>	22,22	28,67	19,92	24,88

Font: *Inventiones y Diseños Españoles* (INVENES). OEPM.

En la taula 4.7 es mostren les patents sol·licitades a l'Oficina Europea de Patents (EPO), entre els anys 2003 i 2008, agrupades en els mateixos camps de la informàtica, l'electrònica i les telecomunicacions. Es pot veure que, en el període esmentat, les sol·licituds que provenen de Catalunya són més del 40 % del total espanyol en els camps de la informàtica i l'electrònica, però que, en canvi, només són un 19,5 % de les del camp de les telecomunicacions.

TAULA 4.7
Patents sol·licitades a l'EPO (2003-2008)

	<i>Informàtica</i>	<i>Electrònica</i>	<i>Telecomunicacions</i>	<i>Total</i>
Catalunya	63,90	158,96	75,66	298,52
Espanya	153,90	385,61	388,41	927,92
% Catalunya/Espanya	41,52	41,22	19,48	32,17

Font: Eurostat.

4.4. Sexennis

Des de fa temps, la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora (CNEAI) realitza l'avaluació de l'activitat investigadora dels professors universitaris funcionaris i del personal científic del CSIC, amb l'objectiu de reconèixer-los un complement de productivitat (sexenni). Per obtenir aquest complement, els investigadors han de sotmetre a avaluació els treballs científics realitzats en un període no inferior als sis anys.

El nombre de sexennis que obté una persona que es pot presentar a l'avaluació és un indicador del seu volum d'activitat científica (del tipus que es té en compte en l'avaluació). Les dades agregades per universitats, àrees de coneixement o àrees geogràfiques dels sexennis constitueixen un indicador útil, tot i que parcial, del volum d'activitat científica que s'ha fet en cada àmbit.

En la taula 4.8 es mostra el resum dels sexennis que s'han obtingut fins al desembre del 2008. Es pot veure que els sexennis obtinguts pel professorat de les universitats catalanes en les àrees de coneixement TIC representen el 8,3 % dels obtinguts pels professors de totes les àrees i el 19,7 % dels obtinguts per tots els professors de les universitats espanyoles en les àrees TIC.

El nombre de sexennis obtinguts en un nivell d'agregació depèn del nombre de professors d'aquell nivell que s'han presentat a l'avaluació, de les vegades que s'hi han presentat i del resultat (positiu o negatiu) de cada avaluació individual.

TAULA 4.8
Sexennis obtinguts de la CNEAI fins al desembre del 2008

	<i>Professorat TIC</i>	<i>Total professorat</i>	<i>% TIC/total</i>
<i>Catalunya</i>	930	11162	8,33
<i>Espanya</i>	4711	71196	6,62
<i>% Catalunya/Espanya</i>	19,74	15,68	

Font: CNEAI.

Una dada complementària d'interès és el grau d'assoliment dels sexennis, definit com la relació entre el nombre de sexennis obtinguts en un nivell d'agregació i el nombre de sexennis màxim que podien haver obtingut els professors d'aquest nivell (si s'haguessin presentat a totes les avaluacions possibles i haguessin obtingut sempre avaluacions positives). En la taula 4.9 es mostren els valors d'aquest índex en quatre nivells d'agregació. En aquesta taula no s'ha tingut en compte el professorat de la categoria TEU, perquè es considera que és un cos de professorat a extingir.

TAULA 4.9
Índex d'assoliment dels sexennis de la CNEAI fins al desembre del 2008

	<i>Professorat TIC</i>	<i>Total professorat</i>	<i>TIC/total</i>
<i>Catalunya</i>	0,62	0,52	1,19
<i>Espanya</i>	0,57	0,48	1,19
<i>% Catalunya/Espanya</i>	1,09	1,08	

Font: CNEAI.

El professorat de les universitats catalanes en àrees de coneixement TIC ha obtingut (fins al desembre del 2008) el 62 % dels sexennis que podia haver obtingut. En la taula 4.9 es mostra també que aquest professorat té un índex d'assoliment de sexennis superior en un 19 % al del conjunt dels professors de totes les àrees. És curiós d'observar que el mateix passa en l'àmbit espanyol. També es mostra que el professorat català en àrees TIC té un índex d'assoliment de sexennis superior en un 9 % al del

professorat espanyol en les mateixes àrees. La relació és pràcticament la mateixa (8 %) pel que fa al conjunt de totes les àrees de coneixement.

En la taula 4.10 es mostra l'índex d'assoliment de sexennis de la CNEAI per universitats. El valor superior correspon a la UB (0,93, amb 25 professors), i el valor inferior, a la UdG (0,4, amb 22 professors). La UPC, amb 348 professors, obté un índex de 0,61, pràcticament igual que la mitjana dels 502 professors catalans avaluats per la CNEAI.

TAULA 4.10
Índex d'assoliment de sexennis de la CNEAI, per universitats, fins al desembre del 2008

	<i>Professorat TIC</i>	<i>Total professorat</i>	<i>TIC/total</i>
UAB	0,68	0,57	1,2
UB	0,93	0,52	1,8
UdG	0,4	0,43	0,9
UdL	0,41	0,44	0,9
UPC	0,61	0,47	1,3
UPF	0,64	0,57	1,1
URV	0,7	0,53	1,3
Total Catalunya	0,62	0,52	1,2

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la CNEAI.

4.5. Resum de l'àmbit dels resultats científics

Resumirem aquest apartat tractant de donar una resposta, des del marc dels resultats científics, a les preguntes indicades en la «Introducció».

1. Quins són els resultats que es van obtenir de la recerca acadèmica en el sector TIC durant el període 2003-2009? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

De les dades de resultats científics presentades en aquest apartat, les cinc que caracteritzen millor el volum dels resultats aconseguits i la seva qualitat són les següents:

- El nombre d'articles publicats en les revistes incloses en l'SCI-E en el període 2003-2009 fou de 4.257. L'índex de citacions d'aquests articles fou de 8,77.
- El nombre de tesis doctorals llegides entre els cursos 2002-2003 i 2008-2009 fou de 559.

— El nombre de sexennis obtinguts de la CNEAI pel professorat del sector TIC, fins al desembre del 2008, fou de 930. L'índex d'assoliment de sexennis d'aquests professors fou de 0,62.

Respecte del període anterior, els canvis en aquestes dades han estat els següents:

— Comparant els dos extrems de l'interval, l'any 2002 es van publicar 301 articles, mentre que l'any 2009 se'n van publicar 955. La variació entre tots dos anys, doncs, fou del 217 %.

— El nombre de tesis doctorals en àrees TIC llegides entre els anys 1996 i 2002 fou de 463. Per tant, la variació entre tots dos períodes fou del 20,7 %.

2. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels resultats obtinguts en la recerca acadèmica del sector TIC respecte de la totalitat dels sectors a Catalunya? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

En el període 2003-2009, el nombre total d'articles del sector TIC fou el 8,65 % de tots els sectors. L'any 2002, aquesta proporció fou del 6,4 %. Per tant, durant el període analitzat, hi va haver un augment del pes dels articles del sector TIC respecte del total.

El nombre total de tesis doctorals llegides a Catalunya entre els cursos 2002-2003 i 2008-2009 fou de 9.557. Per tant, les tesis del sector TIC van representar el 5,8 % del total. En el període 1996-2002, aquesta proporció fou del 6,4 %. Per tant, hi hagué una disminució del 0,6 % de la proporció de tesis del sector TIC respecte del total a Catalunya.

El nombre de sexennis obtinguts de la CNEAI pel professorat del sector TIC, fins al desembre del 2008, fou el 8,3 % dels obtinguts en tots els sectors.

3. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels resultats obtinguts en la recerca acadèmica del sector TIC a Catalunya respecte d'Espanya (o altres àmbits geogràfics)? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

El nombre de tesis doctorals en àrees TIC llegides a Espanya entre els cursos 2002-2003 i 2008-2009 fou de 2.435. Per tant, les tesis catalanes en el sector TIC van representar el 22,96 % del total espanyol.

5. CONCLUSIONS

En aquest report hem intentat aportar dades que, bàsicament, han tractat de donar resposta a les tres preguntes indicades en la «Introducció». Hem classificat les dades en tres apartats: marc acadèmic (apartat 2), finançament públic (apartat 3) i resultats de recerca (apartat 4). En aquest apartat final es presenta una síntesi d'aquestes dades, estructurada en les tres preguntes indicades.

1. Quants recursos es van dedicar a la recerca acadèmica en el sector TIC durant el període 2003-2009 i quins són els resultats que se'n van obtenir? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

Com hem vist en els apartats 2, 3 i 4, les vuit dades que caracteritzen millor el volum de recursos destinats a la recerca acadèmica i els resultats aconseguits durant el període 2003-2009 són les següents:

— El nombre de PDI del sector TIC amb responsabilitats de recerca que hi havia a les universitats públiques i els centres del CSIC en el curs 2008-2009 fou de prop de 950 persones, desglossades per categories tal com es mostra en la taula 2.6.

— Mitjançant els PM de la UE, Catalunya va obtenir un total d'uns 122 M€ per a projectes del sector TIC durant el període 2003-2009.

— Mitjançant els plans nacionals de R+D+I, Catalunya va obtenir uns 135 M€ per a projectes del sector TIC durant el període 2003-2009.

— El nombre d'articles del sector TIC publicats en les revistes incloses en l'SCI-E en el període 2003-2009 fou de 4.257. L'índex de citacions d'aquests articles fou de 8,77.

— El nombre de tesis doctorals del sector TIC llegides entre els cursos 2002-2003 i 2008-2009 fou de 559.

— El nombre de sexennis obtinguts de la CNEAI pel professorat del sector TIC, fins al desembre del 2008, fou de 930. L'índex d'assoliment de sexennis d'aquests professors fou de 0,62.

Els canvis que hi ha hagut en aquestes dades respecte del període anterior es poden caracteritzar de la manera següent:

— La variació del PDI del sector TIC de les universitats públiques i els centres del CSIC entre el curs 2002-2003 i el curs 2008-2009 fou de prop del 19 %.

— Mitjançant els PM, Catalunya va obtenir prop de 90 M€ en el període 1995-2002. Per tant, hi va haver un augment de prop de 32 M€. La mitjana anual entre el 2003 i el 2009 és superior en un 54,8 % a la mitjana d'entre el 1995 i el 2002.

— Mitjançant els plans nacionals de R+D+I, Catalunya va obtenir prop de 25 M€ per a projectes del sector TIC durant el període 1996-2001. Per tant, s'observa un augment aproximat de 110 M€. La mitjana anual entre el 2003 i el 2009 fou superior en un 380 % a la mitjana d'entre el 1996 i el 2001.

— Comparant els dos extrems de l'interval, en el sector TIC, l'any 2002, es van publicar 301 articles, mentre que l'any 2009 se'n van publicar 955. La variació entre tots dos anys fou, doncs, del 217 %.

— El nombre de tesis doctorals en àrees TIC llegides entre els anys 1996-2002 i 2003-2009 fou de 463. Per tant, la variació entre tots dos períodes fou del 20,7 %.

L'evolució fou, doncs, positiva en totes les magnituds analitzades. El resum d'aquesta evolució podria ser el següent:

— El PDI del sector TIC va augmentar prop d'un 20 % entre el curs 2002-2003 i el curs 2008-2009, que és un augment molt semblant al del nombre de tesis doctorals llegides en el sector TIC.

— El finançament global via els PM i els plans nacionals va augmentar prop d'un 142 %.

— El nombre d'articles publicats va augmentar un 217 % entre els anys 2002 i 2009.

En la taula 6.1 es resumeixen totes aquestes dades.

TAULA 6.1
Resum i evolució de les magnituds de la recerca en TIC

	2003-2009	Variació
Investigadors en universitats públiques i CSIC (2009)	950	19 %
Finançament (M€) via PM (2003-2009)	122	54,80 %
Finançament (M€) via plans nacionals (2003-2009)	135	380 %
Articles en revistes SCI-E (2003-2009)	4.257	217 %
Tesis doctorals (2003-2009)	559	20,70 %
Sexennis CNEAI (fins al 2008)	930	

Font: Elaboració pròpia.

2. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels recursos destinats (i dels resultats obtinguts) a la recerca acadèmica del sector TIC respecte de la totalitat dels sectors a Catalunya? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

A Catalunya, la proporció del sector TIC respecte de la totalitat dels sectors es pot caracteritzar de la manera següent:

- El PDI de les universitats públiques i el CSIC en el curs 2008-2009 fou el 8,33 % del total.
- En el període 2003-2009, el finançament obtingut via PM per a projectes del sector TIC fou el 28 % de l'obtingut per totes les àrees.
- En el període 2003-2009, el finançament obtingut via els plans nacionals per a projectes del sector TIC fou el 13 % de l'obtingut per totes les àrees.
- Els articles del sector TIC publicats en el període 2003-2009 van ser el 8,65 % del total.
- Les tesis del sector TIC van representar el 5,8 % del total.
- El nombre de sexennis obtinguts de la CNEAI pel professorat del sector TIC, fins al desembre del 2008, fou el 8,3 % dels obtinguts per tots els sectors.

En aquestes dades, hi destaca el fet que els percentatges sobre el total del PDI, els articles i els sexennis siguin pràcticament iguals.

Els canvis que hi ha hagut en aquestes dades respecte del període anterior es poden caracteritzar com de la manera següent:

- En el curs 2001-2002, el percentatge del PDI del sector TIC sobre el total fou del 7,84 %. Per tant, en el període 2003-2009, hi hagué un augment de 0,5 punts.
- En el període 2000-2002, la proporció del finançament del sector TIC via plans nacionals fou el 13 % del total. Per tant, no s'observa cap variació en aquesta proporció.
- L'any 2002, la proporció d'articles del sector TIC respecte del total fou del 6,4 %. Per tant, en el període 2003-2008, hi hagué un augment de 2,4 punts.
- En el període 1996-2002, la proporció de tesis del sector TIC respecte del total a Catalunya fou del 6,4 %. Per tant, en el període 2003-2009, hi hagué una disminució de 0,6 punts en aquesta proporció.

En la figura 6.1 s'il·lustren gràficament les dades anteriors.

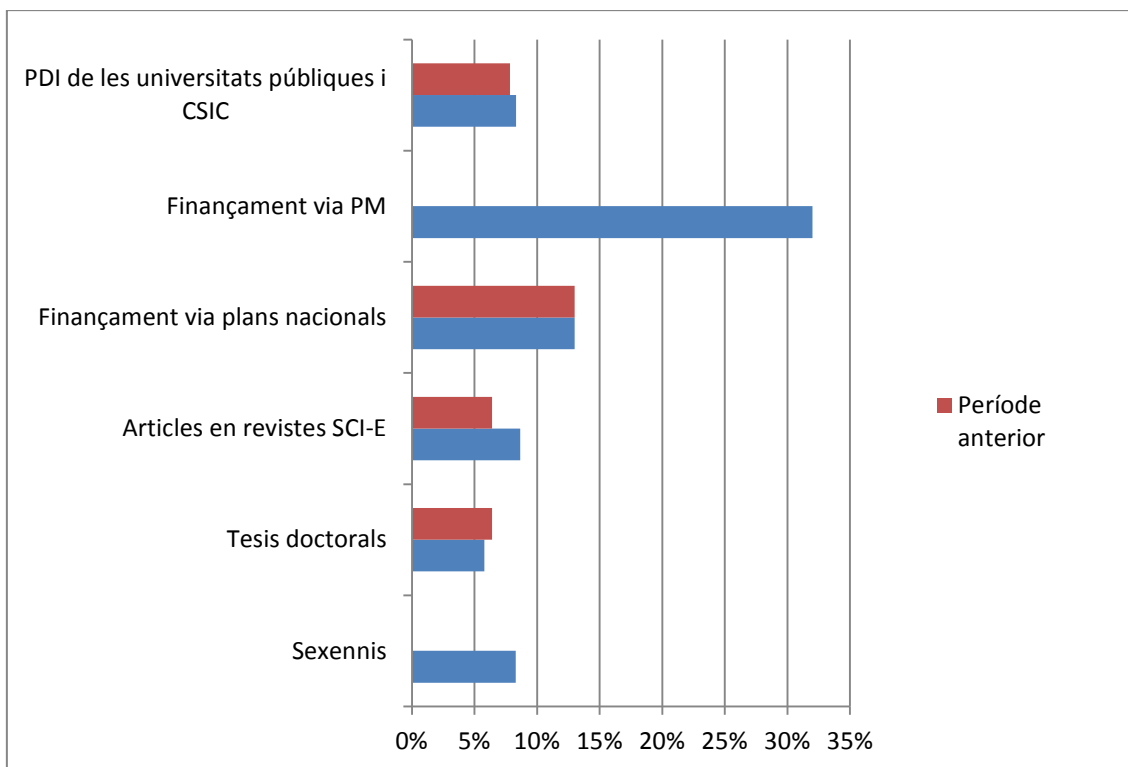

FIGURA 6.1. Proporció del sector TIC respecte de la totalitat de sectors a Catalunya.

3. Quines van ser, en el període 2003-2009, les proporcions dels recursos destinats (i dels resultats obtinguts) a la recerca acadèmica del sector TIC a Catalunya respecte d'Espanya (o altres àmbits geogràfics)? Com van evolucionar respecte de l'any 2002 o del període anterior (1996-2002)?

La proporció del sector TIC de Catalunya respecte d'Espanya es pot caracteritzar de la manera següent:

- L'any 2008, la proporció del PDI funcionari català era del 15 % del total espanyol.
- En el període 2003-2009, el finançament obtingut via PM per a projectes del sector TIC fou el 28 % del total espanyol.
- En el període 2003-2009, el finançament obtingut via els plans nacionals per a projectes del sector TIC fou el 23,5 % del total espanyol.
- Els articles del sector TIC publicats en el període 2003-2009 van ser el 25 % del total espanyol.
- Les tesis del sector TIC en l'àmbit català foren el 23 % del total espanyol.
- El nombre de sexennis obtinguts de la CNEAI pel professorat català del sector TIC, fins al desembre del 2008, foren el 19,7 % del total espanyol.

Els canvis que hi ha hagut en aquestes dades respecte del període anterior es poden caracteritzar de la manera següent:

— En el període 1995-2002, el finançament via PM que va obtenir el sector TIC català fou el 20,9 % del total espanyol.

— En el període 2000-2003, el finançament via plans nacionals que va obtenir el sector TIC català fou el 26 % del total espanyol.

— En el període 2000-2002, el nombre d'articles publicats pel sector TIC català fou el 22,24 % del total espanyol.

— En el període 1996-2002, el nombre de tesis doctorals en el sector TIC català fou el 31 % del total espanyol, tal com s'indica en el report anterior (1996-2002).

En la figura 6.2 s'il·lustren gràficament les dades anteriors.

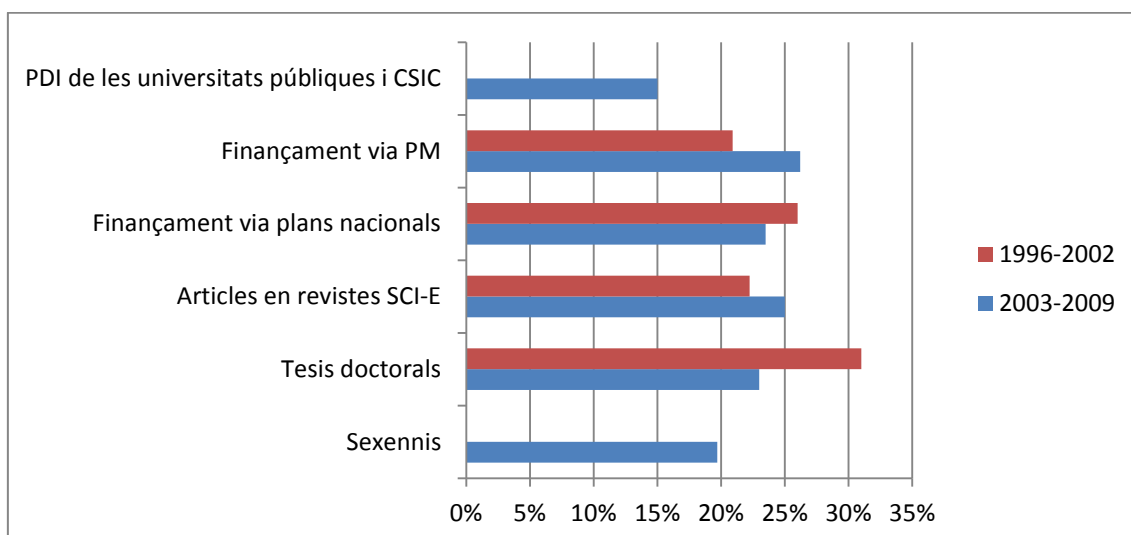

FIGURA 6.2. Proporció del sector TIC català respecte del total espanyol